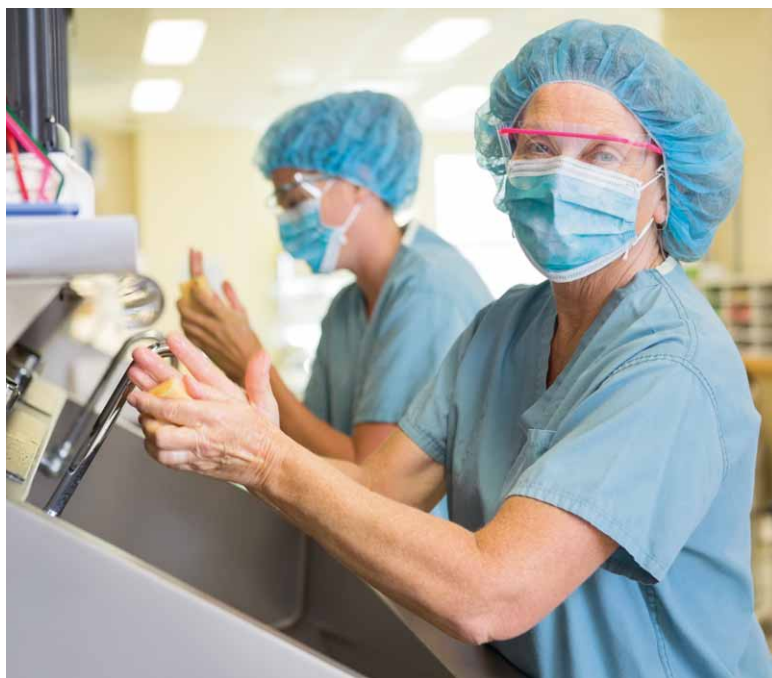

Jana Wichsová

Bezpečnost a etika v perioperační péči

Jana Wichsová

Bezpečnost a etika v perioperační péči

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Mgr. Jana Wichsová, Ph.D.

BEZPEČNOST A ETIKA V PERIOPERAČNÍ PÉČI

Recenzentka:

Ing. Jaroslava Jedličková, MBA

© Grada Publishing, a.s., 2020

Cover Photo © depositphotos.com 2020

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

jako svou 7714. publikaci

Obrázky dodala autorka

Odpovědná redaktorka Bc. Gabriela Glezgová

Sazba a zlom Josef Lutka

Počet stran 88

1. vydání, Praha 2020

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků, což není zvláštním způsobem vyznačeno.

Postupy a příklady v této knize, rovněž tak informace o lécích, jejich formách, dávkování a aplikaci jsou sestaveny s nejlepším vědomím autorů. Z jejich praktického uplatnění však pro autory ani pro nakladatelství nevyplývají žádné právní důsledky.

ISBN 978-80-271-1816-8 (pdf)

ISBN 978-80-271-1029-2 (print)

Obsah

Úvod	7
1 Bezpečí	9
1.1 Bezpečí historicky	9
1.2 Bezpečí jako potřeba	11
1.3 Bezpečí v podmínkách archaické a moderní společnosti	13
1.4 Svoboda a bezpečí	15
2 Bezpečnost pacienta v chirurgii	18
2.1 Z historie hygieny	18
2.1.1 Hygiena ve starověku	18
2.1.2 Středověká hygiena	19
2.1.3 Hieronymus Frascatorius	21
2.1.4 Ignác Filip Semmelweis – průkopník hygieny rukou	22
2.1.5 Florence Nightingalová	26
2.1.6 Chirurgie před antisepsi	27
2.1.7 Luis Pasteur	27
2.1.8 Joseph Lister – bojovník s rannou infekcí	28
2.1.9 Robert Koch – objev mikrobů	29
2.1.10 Antiseptika a aseptika v medicíně	30
2.2 Chirurgická péče	31
2.3 Bezpečnost pacienta v programech WHO	33
2.3.1 WHO – Safe Surgery Saves Lives – Bezpečná chirurgie zachraňuje životy	33
2.4 WHO – Clean Care is Safer Care (Čistá péče je bezpečnější)	44
2.4.1 Incidence infekcí spojených se zdravotní péčí ...	44
2.4.2 Důsledky infekcí spojených se zdravotní péčí ...	45
2.4.3 Hygiena rukou	46
2.4.4 Sledování hygieny rukou	48
2.4.5 Ekonomické hledisko hygieny rukou	49
2.5 Infekce v místě chirurgického výkonu (IMCHV)	50
2.5.1 Rozdělení infekcí v místě chirurgického výkonu (IMCHV)	50
2.5.2 Doporučená preventivní opatření minimalizující IMCHV	52

3 Etika a perioperační péče	56
3.1 Čtyři zásady bioetiky	56
3.2 Hippokratova přísaha	58
3.3 Etický kodex ČLK	58
3.4 ČAS – ICN	59
3.5 AORN (Association of periOperative Registered Nurses)	60
3.6 Úmluva o biomedicině	61
4 Silence Kills	63
4.1 Porušování pravidel	65
4.2 Pochybení	65
4.3 Nedostatek podpory	65
4.4 Neschopnost	65
4.5 Špatná týmová práce	66
4.6 Neúcta	66
4.7 Mikromanagement	66
5 Stáž ve švédských operačních sálech	68
5.1 Bezpečná chirurgie ve švédských podmínkách	68
5.2 Uplatňování hygienických zásad ve Švédsku	69
6 Etnografická studie na operačních sálech	70
6.1 Cíl studie, metodika, zkoumaný soubor	70
6.2 Etika výzkumu	71
6.3 Analýza a výsledky studie	71
6.3.1 Postoje zdravotnických pracovníků	71
6.3.2 Vliv vedení	73
6.3.3 Kultura organizace	74
6.3.4 Vliv systému	75
6.3.5 Doporučení pro praxi	76
Slovo na závěr	77
Literatura	78
Rejstřík	85

Úvod

Chirurgie je běžnou součástí našeho života. Většina lidí, které známe, v minulosti podstoupila nebo v budoucnosti podstoupí nějaký chirurgický zákrok. Buď se jedná o výkon nezbytný, bez něhož by byl život ohrožen, a to v případě úrazů nebo chirurgického řešení zhoubných nádorů, anebo o výkon zlepšující kvalitu života, jako je například operace žlučníku, křečových žil a různé ortopedické zákroky. Řada lidí dokonce vyhledá i estetického chirurga, aby vylepšila svůj zevnějšek poznamenaný věkem či životním stylem. To, že každý chirurgický výkon přináší i určitou míru rizika, je samozřejmé. Rizikům většinou věnujeme pozornost až v případě, kdy se nám nebo někomu blízkému komplikace chirurgické léčby nevyhnou. Míru rizika odborníci vyčíslují procenty. Snad i proto, že takové neosobní, nekonkrétní vyjádření nepůsobí tak nebezpečně. Co je 10 % komplikací proti 90 % úspěchu! Taková bilance se může jevit jako povzbudivá. Nejsme přece stroje, nýbrž živoucí bytosti, a tak je lidská chyba přirozená a pochopitelná. Ale je také omluvitelná? Předmětem práce chirurga je člověk, u něhož nelze pooperační průběh předem zcela naplánovat, ale jen odhadnout. Pro pacienta postiženého pooperační infekcí či jinou komplikací však nízké riziko neznamena menší obtíže ani rychlejší zotavení. Jeho život se změní na dlouhou dobu, snad navždy. Poškození se přitom možná dalo velmi snadno odvrátit, ale někde za zdmi operačních sálů došlo k porušení správného postupu a malá chyba způsobila velké následky.

Pracovala jsem mnoho let jako instrumentárka. Svoje povolání jsem měla ráda, byla jsem na ně hrdá a vždy jsem chtěla mít z výsledků své práce dobrý pocit. Jako většina zdravotníků si přeji pacientům prospívat a nikoli škodit. To, že se pacienti vrací s pooperačními komplikacemi, mě nutí hledat rezervy ve své vlastní práci i v práci mých spolupracovníků.

Pro vysokou míru zodpovědnosti lékaře nebo zdravotní sestry a zřejmě i pro jejich moc nad zdravím a životem pacienta jsou tato povolání vysoko na společenském žebříčku (TUČEK, 2013). Považujeme tyto pracovníky za elitu v mnoha oblastech, mimo jiné i v oblasti morální a etické. Zpravidla jsou to odborníci dokonale obeznámeni s problematikou zdraví a nemoci společně s vlivy, které působí na lidský organismus, a v neposlední řadě také s postupy a procedurami, které zdraví a život udržují a chrání. Mezi takové procedury bezpochyby patří i ty, jež jsou nezbytné k prevenci infekce a pochybení při chirurgických výkonech. Proč jsou ve skutečnosti na operačních sálech bezpečnostní

opatření běžně porušována a postupy bránící vzniku infekce nedodržovány? Tuto otázku jsem si kladla opakovaně v průběhu své praxe a stala se také základní výzkumnou otázkou méj dízertační práce, kterou jsem ve zkrácené verzi vložila do této publikace.

1 Bezpečí

1.1 Bezpečí historicky

Obavy o zdraví a život spolu se strachem z budoucnosti nejsou vyhrazeny pouze pro moderního člověka a nesetkáváme se s nimi pouze v souvislosti s nemocí a s jejím léčením. Potřebu ochrany před nepřízní okolního světa projevuje člověk od nepaměti, a tato lidská vlastnost se v podstatě zakládá na sebezáchovném pudu – vrozené obranné reakci, jejímž cílem je zachování vlastního já, vlastního bezpečí, ale i bezpečí rodiny, klanu či společenství. Obavy každého jedince jsou v první řadě vyvolány vědomím o vlastní smrtelnosti či strachem z nezvládnutelné bolesti. Člověk se méně obává nepřízně, kterou pociťuje jako vzdálenější. To znamená, že pokud smrt nebo utrpení považuje v blízké budoucnosti za nepravděpodobné, nevzbuzuje to u něj takový strach oproti nebezpečím, která mu hrozí bezprostředně (ARISTOTELES, 1999). Lidský život je neustálým sledem protivenství, toho si povšimli snad všichni antičtí filozofové i jejich následovníci a ve svých dílech se pokoušejí podat návod, jak těmto zlům čelit. Dobře si uvědomují, že většinu z nich nelze odvrátit a jedinou cestou k důstojné existenci je postavit se této situaci čelem. Člověk však potřebuje mít oporu, pevný bod, který pozemskému trápení dává smysl. Takovou nabídku poskytuje Bůh (Bible, 1984)¹. Náboženství jako víru v účelné uspořádání světa definuje Jan Sokol takto: „*Základní vrstvou náboženství je soustavná, artikulovaná a společná lidská odpověď na fakt života a existence, který se zde chápe jako dar. Náboženství vyjadřuje vděčnost za život i obavu o něj, biblickou bázeň Boží.*“ (SOKOL, 2004). Bůh odpovídá na otázky bytí, řeší konečnost lidské existence, představuje pramen spravedlnosti, přinejmenším té posmrtné². Monoteistická i polyteistická náboženství nabízejí lidem naději, jejímž prostřednictvím z člověka částečně snímají nejistotu a tíživou starost o smysl bytí. Důkazem toho, že tato naděje patrně nestačí, je myšlenkový směr reprezentovaný učením stoiků, kteří odmítají vnější, člověkem neovlivnitelné požítky, jako jsou například

¹ Starý zákon, Kniha Jób 26–28: Ve Všemocném najdeš svoje blaho, budeš pozvedat svoji tvář k Bohu. Budeš-li ho prosit, vyslyší tě, a ty budeš plnit svoje sliby. Rozhodneš-li se pro něco, stane se tak, a na tvých cestách bude zářit světlo.

² Jan 14:6 Já jsem ta cesta, pravda i život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne. (Bible, 1984)